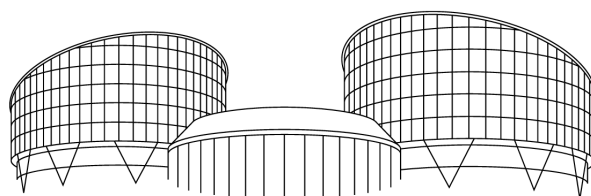

EMBERI JOGOK EURÓPAI BÍRÓSÁGA

KÉRDÉSEK ÉS VÁLASZOK

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

A „Kérdések és Válaszok” anyagát a Bíróság Hivatala készítette, s az nem kötelezi a Bíróságot. Rendeltetése, hogy alapvető és általános tájékoztatást nyújtson a Bíróság működéséről. További információ a Hivatal által készített egyéb dokumentumokban, különösen a Bíróság Szabályzatában található. (Ld. a Bíróság honlapját: www.echr.coe.int).

A BÍRÓSÁG HIVATALA

MI AZ EMBERI JOGOK EURÓPAI BÍRÓSÁGA?

Az Emberi Jogok Európai Bírósága nemzetközi bíróság, amelynek székhelye Strasbourg. Annyi bíróból áll, amennyi az Európa Tanács azon tagállamainak száma (jelenleg 47)¹, amelyek megerősítették az emberi jogok és az alapvető szabadságjogok védelméről szóló Egyezményt. A Bíróság bírái egyéni minőségükben járnak el, és nem képviselnek egyetlen államot sem. A kérelmek feldolgozása során a Bíróságot a Hivatal segíti, amely jórészt a tagállamokból származó jogászokból, más elnevezéssel jogi titkárokból áll. A jogászok teljes mértékben függetlenek országuktól, és nem képviselik sem a kérelmezőket, sem az államokat.

MI AZ EMBERI JOGOK EURÓPAI EGYZEMÉNYE?

Az Emberi Jogok Európai Egyezménye nemzetközi szerződés, amelyet kizárólag az Európa Tanács tagállamai jogosultak aláírni. Az Egyezmény hozta létre a Bíróságot és határozza meg annak működését, valamint tartalmazza azon jogok és biztosítékok felsorolását, amelyeknek tiszteletben tartását az államok vállalták.

MILYEN TEVÉKENYSÉGET FEJT KI AZ EMBERI JOGOK EURÓPAI BÍRÓSÁGA?

A Bíróság alkalmazza az Emberi Jogok Európai Egyezményét. Feladata annak biztosítása, hogy az államok tiszteletben tartsák az Egyezményben foglalt jogokat és biztosítékokat. E feladatot az egyének – vagy esetenként államok – által benyújtott panaszok (az ún. „kérelmek”) megvizsgálásának útján látja el. Ha megállapítja, hogy valamelyik tagállam megsértette ezeket a jogokat és biztosítékokat, ítéletet hoz. Az ítéletek kötelező jellegűek: az érintett államok kötelesek azokat végrehajtani.

MILYEN ESETEKBE FORDULHATUNK AZ EMBERI JOGOK EURÓPAI BÍRÓSÁGÁHOZ?

Kérelemmel fordulhat a Bírósághoz az a személy, aki úgy gondolja, hogy személyesen és közvetlenül áldozata lett az Egyezményben vagy annak kiegészítő jegyzőkönyveiben foglalt jogok és biztosítékok megsértésének. Kérelem csak olyan állam ellen nyújtható be, amelyre nézve az Egyezmény kötelező.

Milyen jogokat véd az Egyezmény és annak jegyzőkönyvei?

Az Egyezmény védi különösen:

- az élethez való jogot;
- a tisztességes eljáráshoz való jogot polgári és büntető ügyekben;
- a magán- és családi élet tiszteletben tartásához való jogot;
- a véleménynyilvánítás szabadságát;
- a gondolat, lelkiismeret és vallás szabadságát;
- a hatékony jogorvoslathoz való jogot;
- a javak háborítatlan élvezetéhez való jogot, és
- a választójogot és a választhatósághoz való jogot.

Mit tilt az Egyezmény és annak jegyzőkönyvei?

Az Egyezmény tiltja különösen:

- a kínzást és az embertelen vagy megalázó bánásmódot és büntetést;
- az önkényes és jogellenes fogvatartást;
- a megkülönböztetést az Egyezményben biztosított jogok élvezetének tekintetében;
- az állam saját állampolgárainak kiutasítását vagy beutazásuk megtagadását;
- a halálbüntetést, és
- a külföldiek kollektív kiutasítását.

¹ Nem mindegyik tagállam erősítette meg az Egyezmény összes Jegyzőkönyvét (ezek olyan jogvédelmi eszközök, amelyek további jogokat biztosítanak). További információ a Bíróság honlapján található.

MILYEN FELTÉTELEKNEK KELL ELEGET TENNI A KÉRELEM BENYÚJTÁSÁHOZ?

Személyi feltételek

- Nem szükséges, hogy a kérelmező az Európa Tanács valamely tagállamának állampolgára legyen. Elegendő, ha a sérelmezett jogsértést azon államok valamelyikének „joghatósága” alatt – általában azok területén – követték el, amelyekre nézve az Egyezmény kötelező.
- A kérelmező lehet akár magánszemély, akár jogi személy, például gazdasági társaság vagy egyesület.
- A kérelmezőnek személyesen és közvetlenül kellett az állított jogsértés áldozatául esnie. Nem nyújtható be általános jellegű panasz valamely jogszabállyal vagy intézkedéssel szemben például azért, mert az méltánytalannak tűnik; továbbá nem nyújtható be panasz más személyek nevében (kivéve, ha a panaszt benyújtó személy hivatalos képviselő, és a képviseltek személyazonossága egyértelmű).

Vannak-e olyan feltételek, amelyeknek előzetesen, a nemzeti bíróságok előtt eleget kell tenni?

- Igen. A kérelmezőnek minden olyan jogorvoslatot igénybe kell vennie az érintett államban, amely alkalmas lehet arra, hogy orvosolja a sérelmezett helyzetet (ez általában a hatáskörrel és illetékességgel rendelkező bírósághoz benyújtott keresetet, ill. – ha erre van lehetőség – a fellebbviteli bíróságokhoz, ill. a Legfelsőbb Bírósághoz / Kúriához benyújtott jogorvoslatokat jelenti).
- Nem elegendő pusztán formálisan igénybe venni ezeket a jogorvoslatokat, hanem az eljárás során ténylegesen fel kell vetni az egyezményesértésre vonatkozó panasz lényegét.
- Azt követően, hogy a hazai eljárásban a végső határozatot (általában a legmagasabb szintű bíróság ítéletét) meghozták, **hat hónap** áll rendelkezésre a kérelem benyújtására. Ezen időszak letelte után a kérelmet **nem** fogadhatja el a Bíróság.

Ki ellen nyújtható be kérelem?

- Egy vagy több olyan állam ellen, amelyre nézve az Egyezmény kötelező, és amely a kérelmező véleménye szerint (a kérelmezőt közvetlenül érintő intézkedéssel vagy mulasztással) megsértette az Emberi Jogok Európai Egyezményét.
- Csak akkor van helye kérelemnek, ha a sérelmezett intézkedést vagy mulasztást az érintett állam(ok) valamely hatósága (pl. bíróság vagy közigazgatási szerv) tette, ill. követte el.
- A Bíróság nem foglalkozhat egyénnel vagy magánintézményekkel, pl. gazdasági társaságokkal szemben benyújtott panaszokkal.

Mire vonatkozzon a kérelem?

- A kérelemnek az Emberi Jogok Európai Egyezményében foglalt valamelyik jogra kell vonatkoznia. A panaszolt jogsértés tárgya lehet pl. fogvatartottak kínzása és bántalmazása; a fogvatartás jogellenessége; polgári és büntető eljárások fogyatékosságai; megkülönböztetés valamely jog gyakorlása során; a családi és a magánélet sérelme; magánlakás és levelezés tiszteletben tartása; a véleménynyilvánítás vagy a tájékoztatás, illetve tájékozódás korlátozása; gyűlésen vagy tüntetésen való szabad részvétel; kiutasítás vagy kiadatás; tulajdon elkobzása; kisajátítás.
- A Bíróság nem rendelkezik hatáskörrel annak vizsgálatára, hogy az Emberi Jogok Európai Egyezményén kívül valamely más nemzetközi szerződést – pl. az Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozatát vagy az Európai Unió Alapjogi Chartáját – megsértették-e.

HOGYAN FORDULJON A BÍRÓSÁGHOZ AZ A SZEMÉLY, AKI EGYEZMÉNYSÉRTÉS ÁLDOZATÁNAK TARTJA MAGÁT?

A Bírósághoz intézett levéllel, amelyben világosan részletezi a panaszát, illetve a kérelmezői

formanyomtatvány² kitöltésével és az alábbi címre történő megküldésével:

**The Registrar
European Court of Human Rights
Council of Europe
F-67075 Strasbourg Cedex**

- A kérelem megfogalmazható a Bíróság valamelyik hivatalos nyelvén (angolul vagy franciául), vagy valamely olyan állam hivatalos nyelvén is, amely megerősítette az Egyezményt, tehát magyarul is.
- Ha a kérelmet faxon nyújtották be, utóbb postai úton is be kell küldeni egy példányt.
- **Nincs értelme annak, hogy a kérelmező személyesen Strasbourgba utazzon avégből, hogy kérelmét szóban adja elő.** A kérelmet nem vizsgálják meg gyorsabban tekintettel a személyes megjelenésre, és jogi tanácsadásban sem részesül a kérelmező.
- A Hivatal kérheti a kérelmezőtől a panasszal kapcsolatos további iratok, tájékoztatás vagy magyarázat benyújtását.
- Amint a kérelmező megkapta a formanyomtatványt, azt gondosan és olvashatóan ki kell tölteni, és mihamarább vissza kell küldeni. A formanyomtatványnak tartalmaznia kell:
 - a tények és a panaszok rövid összefoglalását;
 - azoknak az Egyezményben foglalt jogoknak a megjelölését, amelyeket a kérelmező szerint megsértettek;
 - a már igénybe vett jogorvoslatokat;
 - az ügyben érintett valamennyi hatóság határozatainak másolatát **(ezeket az iratokat nem küldik vissza, ezért csak másolatokat szabad beküldeni)**, és
 - a kérelmező, ill. képviselőjének az aláírását.
- Ha a kérelmező azt kívánja, hogy kiletét ne fedjék fel, erről az eljárás kezdetekor tájékoztatnia kell a Bíróságot, és kérését meg kell indokolnia. A Bíróság Elnöke dönt arról, hogy a kérésnek helyt ad-e.
- Az eljárásnak ebben a szakaszában nem kötelező az ügyvédi képviselet. Azonban ha a kérelmező képviselő útján kíván a Bírósághoz fordulni, meghatalmazást kell csatolnia.

Melyek az eljárás főbb jellemzői?

- Az eljárás írásban zajlik. Ezért a Bíróság általában nem tart tárgyalást, és a kérelmezőt írásban értesítik a Bíróság határozatairól.

- Az eljárás illetékmentes.
- Az eljárás kezdeti szakaszában még nem, de a kérelemnek a Kormány részére történő megküldését követően kötelező a jogi képviselet. Tudnivaló azonban, hogy a kérelmek többségét a Bíróság anélkül nyilvánítja elfogadhatatlannak, hogy azokról a Kormányt értesítene.
- A kérelmezőnek csak saját költségeit kell viselnie (ügyvédi díj, ill. a kutatással és levelezéssel, kapcsolatos költségek).
- Miután kérelmét benyújtotta, a kérelmező jogsegély iránti kérelmet terjeszthet elő. A jogsegély azonban nem jár alanyi jogon, és nem döntenek róla azonnal, hanem csak az eljárás későbbi szakaszában.

Hogyan zajlik az eljárás?

- A Bíróságnak először azt kell megvizsgálnia, hogy a kérelem **elfogadható-e**. Ez azt jelenti, hogy a kérelemnek meg kell felelnie az Egyezményben meghatározott feltételeknek (ld. fentebb, a „Milyen feltételeknek kell eleget tenni a kérelem benyújtásához?” cím alatt). Ha a feltételek nem teljesülnek, a kérelmet elutasítják. Ha a kérelmező több panaszt is előterjesztett, a Bíróság egyes panaszokat elfogadhatónak nyilváníthat, míg másokat elutasíthat.
- **Ha a kérelmet vagy a kérelmező egyes panaszait elfogadhatatlannak nyilvánítják, a határozat végleges, és ellene nincs helye jogorvoslatnak.**
- Ha a kérelmet vagy a kérelmező egyes panaszait elfogadhatónak nyilvánítják, a Bíróság arra ösztönzi a feleket (a kérelmezőt és az érintett államot), hogy jussanak békés megegyezésre. Ha megegyezés nem jön létre, a Bíróság „érdemben” vizsgálja az ügyet, azaz megállapítja, hogy megsértették-e az Egyezményt.

Mennyi ideig tart az eljárás?

- A jelenlegi ügghátraléokra tekintettel a kérelmezőnek akár egy évet is kell várnia, mielőtt a Bíróság hozzáfekedne a kérelem vizsgálatához. Egyes kérelmeket sürgősen, soron kívül dolgoznak fel, különösen, ha a kérelmezőt azonnali fizikai veszély fenyegeti.

² A formanyomtatvány megtalálható a www.echr.coe.int honlapon

MILYEN EREDMÉNNYEL ZÁRULHAT AZ ELJÁRÁS?

Ha a Bíróság megállapítja, hogy jogsértés történt, „igazságos elégtételt” nyújthat a kérelmezőnek, azaz bizonyos károk megtérítéseként pénzüsszeget ítélhet meg, és az alperesi államot a kérelmező költségeinek megtérítésére is kötelezheti. Ha a Bíróság azt állapítja meg, hogy nem történt jogsértés, a kérelmezőnek nem kell a sajátján felüli perköltséget (az alperesi állam költségeit) megfizetnie.

Fontos tudnivalók:

- A Bíróság nem rendelkezik hatáskörrel arra, hogy a nemzeti hatóságok határozatait megváltoztassa, vagy a nemzeti jogszabályokat hatályon kívül helyezze.
- A Bíróság nem felelős ítéleteinek végrehajtásáért. Amint az ítélet megszületett, a hatáskör átszáll az Európa Tanács Miniszteri Bizottságára,³ amelynek feladata a végrehajtás ellenőrzése, és annak biztosítása, hogy a kártérítést megfizessék.

MI NEM VÁRHATÓ AZ EMBERI JOGOK EURÓPAI BÍRÓSÁGÁTÓL?

- A Bíróság nem fellebbezési fórum a nemzeti bíróságok határozataival szemben, nem tárgyalja újra az ügyeket, továbbá nem helyezheti hatályon kívül, nem változtathatja meg és nem vizsgálhatja felül a hazai határozatokat.
- A Bíróság nem lép fel a kérelmező nevében közvetlenül annál a hatóságnál, amelyre a panasz vonatkozik. Különleges esetekben azonban módja van ideiglenes intézkedések megtételére; ez a gyakorlatban csak olyan ügyekben jön szóba, amikor a kérelmezőt komoly fizikai veszély fenyegeti.
- A Bíróság nem nyújt segítséget abban, hogy a kérelmező ügyvédet találjon, és a kérelem benyújtásával kapcsolatban esetlegesen felmerülő ügyvédi költségeket sem állja a kérelmező helyett.
- A Bíróság nem ad felvilágosítást annak az államnak a jogszabályairól, amely ellen a panasz irányul.

További tudnivalók az Emberi Jogok Európai Bíróságáról angol és francia nyelven a www.echr.coe.int honlapon.

³ A Miniszteri Bizottság a tagállamok külügyminisztereiből vagy az őket képviselő személyekből áll.